

Journalistiek, de bibliotheek & burgerschap: kansen voor samenwerking met de lokale omroep

Inhoud

Introductie	3
1. De verkenning	5
2. Van eerste contact tot succesvolle samenwerking: inzichten en tips uit de praktijk	8
3. Uitdagingen	15
4. Voorlopige conclusie: wat levert het op? En wat staat ons te doen?	19

Introductie

De bibliotheek wordt door sommige ingewijden al de omroep van de toekomst genoemd. De bibliotheek is, net als de omroep, steeds meer een plek waar verhalen gemaakt worden en de lokale stem gehoord wordt. Deze lokale stem hoorbaar maken kan enorm bijdragen aan de burgerschapstaak van zowel bibliotheek als de lokale omroep.

De bibliotheek en de lokale omroep hebben overeenkomsten; ze geven lokale inwoners toegang tot betrouwbare informatie, duiding en verschillende perspectieven. Maar er zijn ook verschillen en juist daarin kunnen bibliotheek en omroep elkaar versterken. Hoog tijd dus, om de route naar samenwerkingen met de lokale journalistiek te verstevigen. En de meerwaarde die daarin schuilt te verzilveren.

Uit ruim 25 gesprekken met bibliotheek- en mediaprofessionals blijkt dat deze samenwerking veel kansen biedt om burgerschap, meerstemmigheid en lokale betrokkenheid te versterken. In deze whitepaper delen we de belangrijkste

inzichten én praktische handvatten voor bibliotheken en mediapartners.¹

We presenteren inzichten en tips uit de praktijk, onder andere door drie cases te belichten: Bibliotheek Twente & Omroep 1Twente, Maas en Peel & Omroep Peel en Maas en ZB de bibliotheek van Zeeland. Tegelijkertijd doen we ook een handreiking voor bibliotheken en mediapartners, die:

1. Het initiatief willen nemen tot het opstarten van een samenwerking: waar moet je aan denken?
En op welke manier kan een samenwerking de burgerschapstaken van een bibliotheek versterken?

2. Al in een uitbouwfase zitten van een samenwerking: wat moet je dan niet vergeten?
3. Al goed op weg zijn en willen professionaliseren: wat kun je doen om echt ten volle gebruik te maken van de samenwerking?

Gedeelde waarden

De samenwerking tussen lokale media en de bibliotheek begint met gedeelde waarden. Gelukkig zijn die sinds jaar en dag stevig verankerd in twee belangrijke handvesten: de Code van Bordeaux voor journalisten en de Bibliotheekwet voor bibliotheekprofessionals.

¹ In dit paper wordt wanneer we spreken over 'mediapartners' met name ingezoomd op lokale en regionale omroepen, omdat daar de meeste kansen liggen (technische knowhow van omroep, visuele exposure, etc.). De inzichten die opgedaan zijn, kan je echter ook breder trekken wanneer een samenwerking met andere lokale en regionale media als kranten gezocht wordt.

De Internationale Federatie van Journalisten (IFJ), waarvan de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) deel uitmaakt, legde tijdens een congres in Bordeaux in april 1954 de Code van Bordeaux vast.² Deze code van ethische regels voor journalisten geldt sindsdien als de internationale standaard. In deze code gaat het onder andere over betrouwbaarheid, integriteit, onafhankelijkheid, het dienen van het maatschappelijk belang en niet bijdragen aan haat, vooroordelen of discriminatie. Deze overlappen deels met de vijf publieke waarden uit de bibliotheekwet: **Onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit, authenticiteit.**

Deze overlappen deels met de vijf publieke waarden uit de bibliotheekwet: Onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit, authenticiteit.³

² Zie <https://nvj.nl/over/nvj/successen/code-bordeaux> en <https://nvj.nl/diensten/nvj-code>

³ Zie <https://www.debibliotheeken.nl/informatie/bibliotheekwet/>

1. De verkenning

De aanpak

Uit een landelijke inventarisatie met hulp van POI's (Provinciale Ondersteuningsinstellingen) en de SPN (Stichting Samenwerkende POI's Nederland) is een lijst opgesteld van bibliotheken die aangeven samen te werken met een mediapartner.

De samenwerking vond plaats in de afgelopen 5 jaar en behelsde in ieder geval meer dan enkel de vermelding van activiteiten van de bibliotheek in het lokale medium. We voerden gesprekken met vertegenwoordigers van de bibliotheek, met name programmamakers, marketing- en communicatiespecialisten en directie. Vervolgens spraken we met vertegenwoordigers van hun lokale of regionale mediapartners.

“Alleen persberichten helpen verspreiden is geen basis voor samenwerking. Persberichten zien wij ook vooral als reclame. Als we serieus op de inhoud in willen gaan dan moeten we echt het liefst aan het begin van het jaar bij elkaar zitten, de agenda's bij elkaar leggen en van elkaar begrijpen wat er allemaal aankomt. Daar staan we absoluut voor open.”

– **Edward van Doorn (WeertFM)**

In totaal hebben we voor de kwalitatieve verkenning 15 bibliotheken en 11 mediapartners gesproken, waarvan 7 lokale of regionale omroepen en 4 landelijke media-instanties in Nederland: Pointer (KRO-NCRV), Stichting Huis voor de Journalistiek, het Lectoraat Ontwerpen voor de Journalistiek (Fontys Hogeschool)

en de NLPO (Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen). In totaal hebben we tussen 1 maart en 1 juni 2026 26 interviews afgenomen. Bibliotheken en mediapartners werden soms gezamenlijk, soms apart geïnterviewd. De interviews werden afgenomen door verschillende Probiblio-adviseurs.

In de interviews vroegen we naar:

- De aard van de samenwerking: in hoeverre is die incidenteel of structureel?
- Wie zijn bij de samenwerking betrokken? Welke rollen nemen de partners in, zowel operationeel als strategisch?
- Waar zien bibliotheek en mediapartner gemeenschappelijke belangen en doelstellingen? Op welke thema's wordt samengewerkt of kan samengewerkt worden?
- Is de meerwaarde groot genoeg om samenwerkingen voort te zetten of misschien uit te breiden? Welke obstakels en kansen bestaan daarvoor?

Met behulp van AI-tool Claude hebben we de gespreksverslagen geanalyseerd om de belangrijkste conclusies te identificeren.⁴

⁴ Voor het analyseren van de onderzoeksresultaten is gebruikt gemaakt van AI-tool Claude. De keuze voor Claude is gebaseerd op de ethische zienswijze die in 2026 is geformuleerd door moederbedrijf Anthropic. Tegelijk bleek het op pragmatisch niveau de beste tool om ons te helpen de overeenkomstige onderwerpen en conclusies uit alle interviewverslagen te identificeren

Situatieschets: wat gebeurt er nu in bibliotheken?

Nagenoeg elke bibliotheekorganisatie in Nederland werkt samen met lokale media, als middel om dienstverlening te promoten of mijlpalen te delen om zo de zichtbaarheid van de bibliotheek in de gemeenschap te vergroten. Dat is echter niet wat wij bedoelen wanneer wij het hebben over een samenwerking.

Zoals beschreven in de inleiding begint een goede samenwerking tussen bibliotheken en mediapartners met een gedeelde maatschappelijke opdracht en gedeelde waarden. Beide partijen helpen graag inwoners maatschappelijk betrokken te maken en houden. Betrokken burgers zijn onontbeerlijk voor een goed functionerende democratie. Met dat als startpunt genomen én met de bibliotheek en de lokale omroep als gelijkwaardige partners (met een duidelijke rolverdeling en heldere, structurele afspraken), spreken we van een volwaardige samenwerking.

In de praktijk blijkt dat veel bibliotheken kansen om samen te werken nog niet ten volle benutten, sterker nog: vaak laten ze deze liggen. Dat blijkt uit de inventarisatie voorafgaand aan de interviews en de gesprekken zelf. Maar een klein deel, circa 30 van de in totaal circa 130 bibliotheekorganisaties in Nederland, geeft aan met mediapartners samen te werken of in een MFA-constructie (multifunctionele accommodatie) met een mediapartner te zitten. Dit laatste betekent dat de lokale omroep en de bibliotheek de huisvesting delen. Dat wil echter niet zeggen dat die nabijheid altijd goed benut wordt.⁵

De bibliotheken die al een volwaardige, inhoudelijke samenwerking met een mediapartner hebben, zijn de uitzondering. Wat er al aan activiteiten ontplooid wordt in deze bibliotheken, is echter enorm divers. De meest voor de hand liggende samenwerking die vaak benut wordt, zijn

⁵ In onze inventarisatie bevinden zich ongetwijfeld blinde vlekken. Daarnaast vinden er momenteel een paar verbouwingen en verhuizingen plaats waarvan wij weten dat mediapartners en bibliotheken binnenkort huisgenoten worden. Wij nodigen bibliotheekorganisaties die wij nog niet gesproken hebben, van harte uit zich bij ons te melden.

programma's rondom de verkiezingen. Bij deze programma's worden vaak de eerste zaadjes geplant van wat kan uitgroeien tot een volwaardige samenwerking. Lokale politici worden bijvoorbeeld uitgenodigd met elkaar in debat te gaan of er wordt aan inwoners gevraagd thema's in te brengen. Vaak zijn thema's die lokaal spelen, sowieso populair: denk aan thema-avonden over het lokale parkeerbeleid, herontwikkeling van wijken, de luchtkwaliteit of lege winkelstraten. Verspreid over heel Nederland doen programma's over streektaal, dialectgebruik of lokaal erfgoed het ook goed.

Daarnaast worden mediawijsheid en digitaal burgerschap gretig aangegrepen om over te programmeren, denk aan podcasts om jongeren financieel weerbaarder te maken. Maar ook sociaal maatschappelijke onderwerpen zoals programma's waarin trans personen inzoomen op hun transitie. De mogelijkheden zijn talrijk en eindeloos.

“Tijdens een gespreksavond over het parkeerbeleid, die wij samen met de lokale nieuwsorganisatie Nieuwsplein33 organiseerden, gingen ruim 200 inwoners in gesprek met lokale politici. Het onderwerp leefde sterk onder de aanwezigen en leidde tot emotionele reacties.”

– Janina Simonse,
Bibliotheek Eemland

En de lokale media?

Aan de mediakant is momenteel ook veel energie. Er is een landelijke schaalverkleining gaande van 230 naar 80 lokale omroepen in Nederland. De Streekomroepvorming wordt overzien door de NLPO als samenwerkings- en coördinatieorgaan voor lokale publieke omroepen. Deze verandering wordt aangegrepen om samenwerkingen opnieuw in te richten en te professionaliseren.

2. Van eerste contact tot succesvolle samenwerking: inzichten en tips uit de praktijk

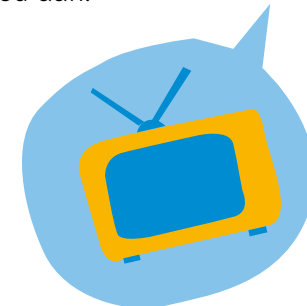
Opvallend is dat zowel mediapartners als bibliotheken bij lokale onderwerpen een duidelijk wederzijds belang zien in samenwerking. Samen kunnen ze simpelweg meer bereiken: meer publiek, meer diepgang en meer impact. Zo heeft de bibliotheek veel aan de journalistieke ervaring van lokale omroepen of kranten. Journalisten – vrijwillig of professioneel – volgen op wekelijkse basis grondig de actualiteit, waardoor ze goed kunnen inschatten welke inhoudelijke onderwerpen actueel zijn in een gemeente of regio en dus voor een grotere of specifieke groep interessant. Journalisten moeten, in tegenstelling tot de bibliotheek, vaak snel inspelen op hun omgeving, de cyclus is kort en urgent.

“Mediaorganisaties brengen de expertise, de bibliotheek staat dichtbij de bewoners. Juist die combinatie maakt het mogelijk om meer mensen te bereiken en te versterken.”

– *Omroepprofessional*

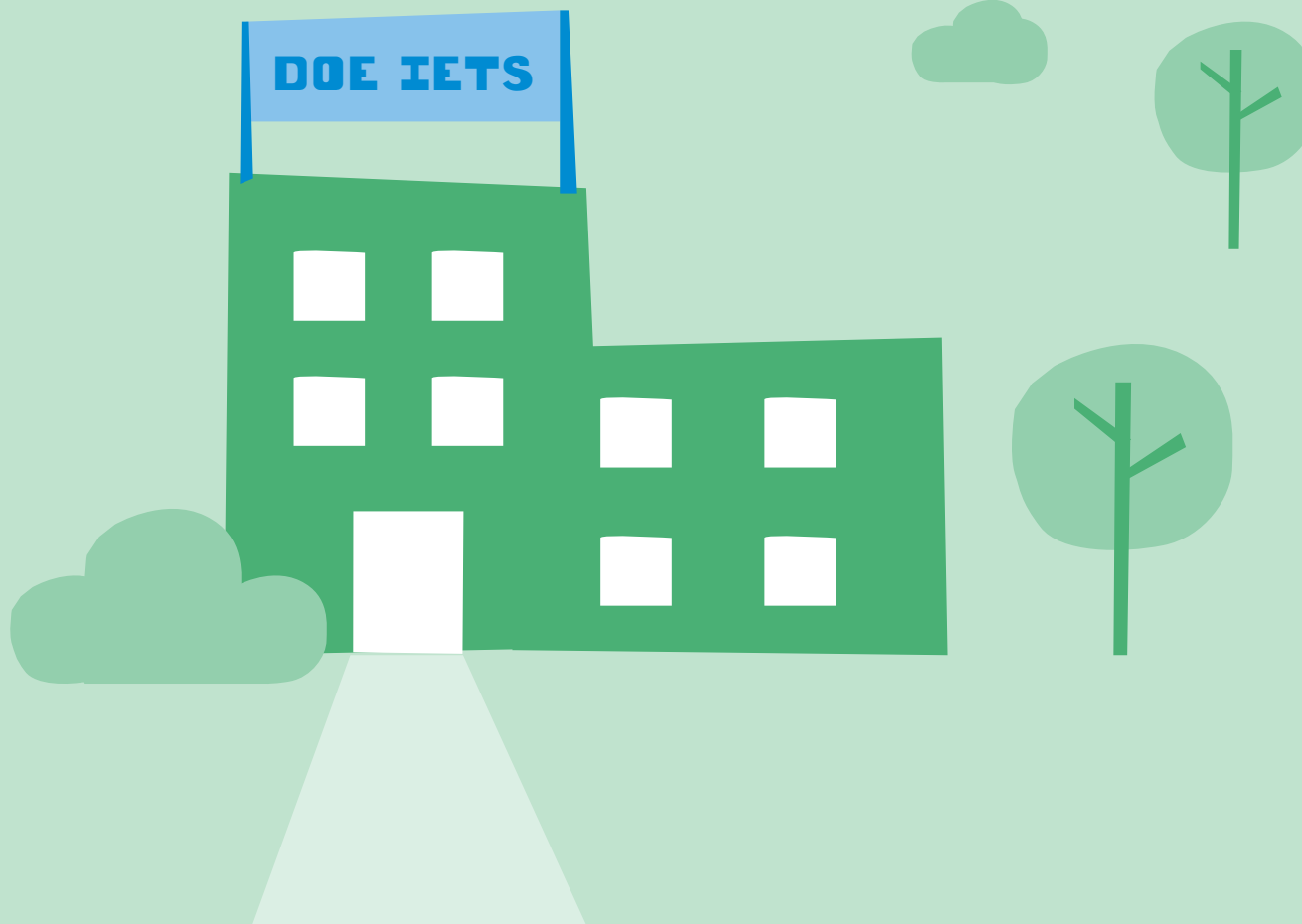
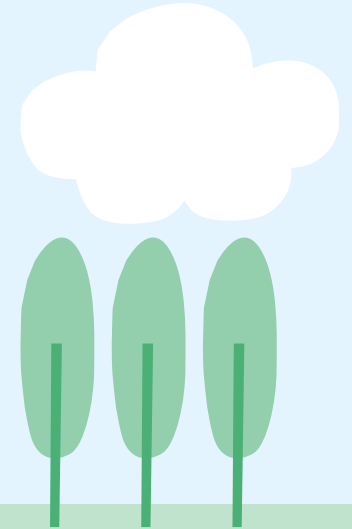

Programmamakers kijken vaak breder, gedurende langere tijd en steeds vaker samen met de gemeenschap naar actuele maatschappelijke thema's. Denk aan duurzaamheid, immaterieel erfgoed of gendergelijkwaardigheid. Die blik is breed: een onderwerp hóeft op dat moment geen directe nieuwswaarde te hebben. Programmamakers agenderen deze onderwerpen, denken na over verschillende vormen om hiermee aan de slag te gaan en bouwen daardoor generalistische kennis op. Inhoudelijk vullen bibliotheek en journalist elkaar dus goed aan.

“In onze organisatie werken we soms intern in een wat ander ritme; dat verschilt weleens in projecten en bijvoorbeeld tussen Programmering en Communicatie. Dat geldt ook voor de verschillen tussen bibliotheekorganisatie en de omroep. Als je denkt vanuit systemen en structuren en die houvast altijd wil hebben, en denkt dat dát de manier is om overzicht en controle te hebben, hou je geen ruimte voor wat kan ‘ontstaan’. Je hebt vertrouwen en toch dat spontane contact nodig om zaken los te laten en kijken wat er dan komt.”

– Eef van Eerdewijk – Bibliotheek Midden-Brabant.

Doe tip: Een gezamenlijk project hoeft niet groot te zijn: begin gewoon en doe iets (kleins) samen, wissel collega's uit om bij te dragen aan elkaars programma's bijvoorbeeld over nieuwe bewoners in een wijk. Evalueer zo'n project goed en ontdek wat werkt voor beide partners. Doe het een tweede keer (nog) beter.

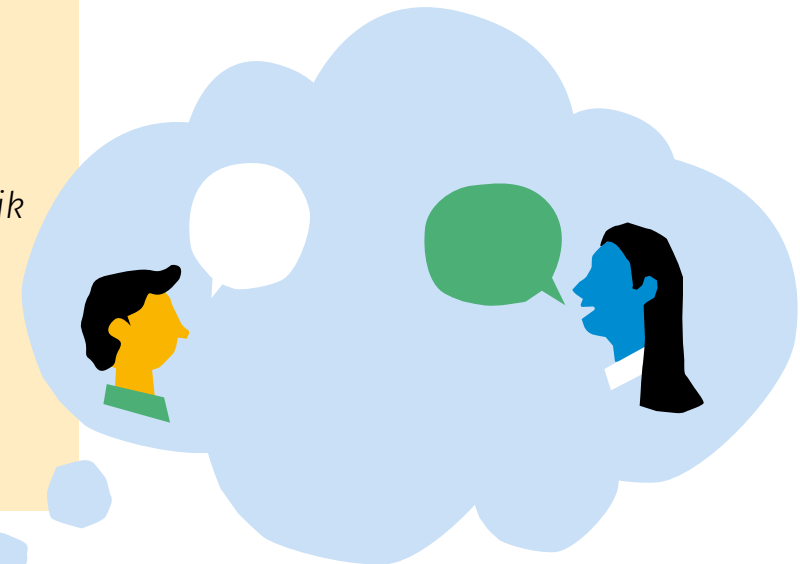
Persoonlijk contact

Uit onze interviews blijkt dat een samenwerking vaak start met een één op één relatie en deze komt vaak veel sneller tot stand in een kleine gemeenschap. Ook in grotere succesvolle samenwerkingen is persoonlijke contact in de vorm van structureel overleg belangrijk: wat staat er op de planning de aankomende tijd en is er aanleiding voor het leggen van verbinding op thema's? Kan de één de ander – facilitair – ondersteunen? Soms vinden dit soort uitwisselmomenten maandelijks plaats en in één succesvol geval zelfs wekelijks. Vaste contactmomenten tussen de omroep en de bibliotheek maken het makkelijker om actuele ontwikkelingen te bespreken en samen activiteiten te agenderen die maatschappelijk relevant zijn.

Doe tip: *Achterhaal wie voor jou de juiste contactpersoon is binnen de organisatie, zeker nu veel lokale omroepen fuseren en professionaliseren. Plan een kennismakingsafspraak in. Denk van tevoren na over wat je de omroep inhoudelijk kan bieden en welke rol journalistiek kan spelen in jouw programma. Zie je voor hen een faciliterende rol voor je, denken ze ook inhoudelijk mee? Weet je dat nog niet, geen zorgen, een open gesprek is het belangrijkste. Zoek samen naar de meerwaarde.*

“Je moet banden opzetten. De lijntjes zijn nu kort in Tilburg: we komen elkaar gewoon regelmatig tegen en zoeken elkaar op. Op het moment als je iets te pakken hebt met zijn allen, dan gaat het heel snel, door een goed netwerk.”

– Ron Schuurkes, Omroep Tilburg

Afspraken, kennis en kunde

Naast inhoudelijke afstemming vraagt samenwerking om duidelijke praktische of operationele afspraken. Bij de bibliotheek blijkt vooral dat er uren en mandaat moeten zijn om met een samenwerking met een mediapartner aan de slag te gaan: iemand, een manager of een programmamaker bijvoorbeeld, moet de goedkeuring en vrijheid hebben om met een samenwerking aan de slag te gaan. Door het mandaat is duidelijk dat de bibliotheek de samenwerking belangrijk vindt en is het niet meer nodig om op alle lagen te overleggen. Zo kan de bibliotheek mee met de snelheid van de mediapartner. Daarnaast is rolduidelijkheid over wie wat doet bij een geplande activiteit belangrijk: hoe wordt de techniek geregeld, wie ontvangt mensen, wie organiseert de gespreksregie? Een draaiboek kan daarbij veel houvast en helderheid geven. In een samenwerking

tussen journalistiek en bibliotheek komen veel vaardigheden, kennis en middelen bij elkaar, zoals creativiteit, technische kennis, journalistieke vaardigheden, organisatorische vaardigheden, debatleiding, publieksbereik en locatie. Deze kunnen potentieel tot grote meerwaarde leiden en is in elke samenwerking anders verdeeld.

Een debatavond of talkshow in de bibliotheek kan bijvoorbeeld live worden uitgezonden waardoor de impact van een programma veel groter wordt. De technische kennis van de omroep speelt op zo'n moment een belangrijke rol. De bibliotheek faciliteert de locatie, terwijl programmamakers en redacteurs meedenken over de inhoud van de avond en debatleiding hoeft je hoogstwaarschijnlijk niet meer extern in te kopen. Binnen een gelijkwaardige samenwerking die uitgaat van elkaars krachten wordt een heleboel mogelijk.

Voorbeeld uit de praktijk:

Podcasts bij Bibliotheek Maas en Peel en Omroep P&M

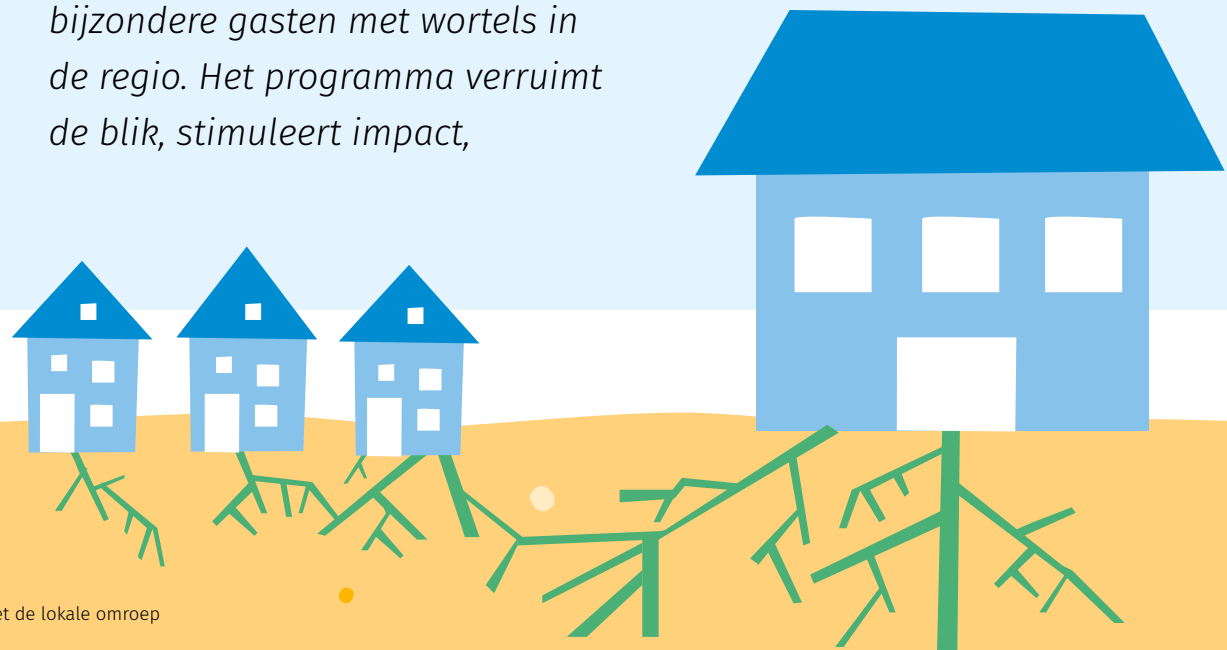
In maart 2020 werd het Peel en Maas gebied als eerste in Nederland zwaar getroffen door het Coronavirus. Deze crisis vormde de aanleiding voor een eerste stevige samenwerking tussen de bibliotheek en lokale omroep P&M. In de kleine gemeenschap kenden de professionals bij de omroep en bibliotheek elkaar goed en namen samen het voortouw in het informeren van hun medebewoners via een wekelijks

informatief programma (met huisarts en burgemeester) gevolgd door een pubquiz waar mensen vanaf de bank aan deelnamen. Dit was het begin van een samenwerking die steeds verder werd uitgebreid. In de podcast 'Eerste hulp bij... kunnen zijn wie je bent' gaat Renske Steijvers samen met Aiden en Bing in gesprek over onder andere Paarse Vrijdag en de LHBTIQ+ community. Een mooi en openhartig gesprek over het kunnen zijn van jezelf, want dat is namelijk niet altijd voor iedereen even gemakkelijk. Deze

podcast voor en door jongeren is een samenwerking tussen de Bibliotheek Maas en Peel en Omroep P&M.

De samenwerking werd de afgelopen jaren nog verder uitgebouwd, doordat de partners steeds beter leerden wat er bij elkaar mogelijk was en successen leidden tot grotere plannen en meer succesvolle producties. In 'De wereld van...' krijgen inwoners de kans om vragen te stellen aan bijzondere gasten met wortels in de regio. Het programma verruimt de blik, stimuleert impact,

inspiratie, begrip, ontmoeting en debat. Zo waren de directeur van het COA, de VJ van Nicky Romero en een oorlogsfotograaf te gast. Het gesprek met transgender mensen Romee en Mick resulteerde in een openhartige en waardevolle dialoog. Deze productie werd bekroond met een Lokale Media Award.

Experimenteer!

Zowel bibliotheken als mediapartners geven aan enthousiast te worden van experiment om op nieuwe manieren bewoners te betrekken. Nieuwe media als podcasts, TikTok-content of nieuwe soorten talkshows kunnen aanleiding geven om samenwerkingen tussen bibliotheek en omroep uit te bouwen. Ook wordt er in medialand en bibliotheken geëxperimenteerd met nieuwe programmavormen om publiek te (be-)trekken, zoals de enquête, de journalist op de vloer, de newsroom in de bibliotheek en ook Live journalism.

Wat is live journalism?

Een goede journalist maakt niet alleen een compleet en gedegen verhaal, maar biedt ook een platform voor discussie en debat, ze betrekken het publiek bij het maken en evalueren van hun werk. Dat gaat nog lang niet zo makkelijk in ons digitale tijdperk. Daarom trekken journalisten het verhaal naar de publieke ruimte. Je zou kunnen denken aan een soort theater, maar meer interactieve vormen zijn ook mogelijk. Met live journalistiek verdiept de journalist zich steeds grondiger in de maatschappij (het onderwerp), de bron én het publiek – om te kijken wat dáár speelt.⁶

“Waar ligt onze positie op het gebied van objectiviteit, theater en kunst? RUW is dé plek om daarmee te experimenteren. In de regio is er daarvoor geen andere geschikte plek. Live journalism is daar hét middel voor: je bent on stage met bronnen, kennishouders aan het fileren.”

– Ruud Geven, Huis73.

⁶ <https://www.fontys.nl/Onderzoek/Ontwerpen-aan-de-Journalistiek/Live-Journalistiek.htm>

“De bibliotheek en de media vinden elkaar in de citizen based aanpak: de bibliotheek heeft citizen based projecten en media doen citizen based onderzoek.”

– **Pim Peterse - Pointer**

The Library Newsroom Project Hoe Amerikaanse en Canadese bibliotheken lokale mediasamenwerking vanuit hun burgerschapsrol aanpakken

Ook buiten onze landsgrenzen wordt de relatie tussen de bibliotheek en lokale journalistiek onderzocht en met nieuwe vormen geëxperimenteerd. In 2026 is bijvoorbeeld in de VS en Canada een pilot gestart waarin bibliotheken samen

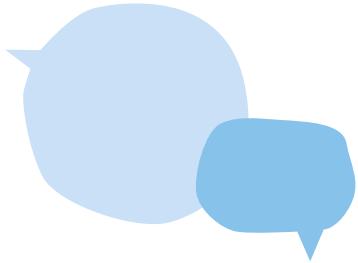
^{7,8} <https://medium.com/engaged-journalism-bridging-research-and-practice/when-libraries-become-newsrooms-a-recap-of-our-2026-zoom-session-84242514b976>

met nieuwsredacties **lokale storytelling en journalistieke projecten opzetten**.⁷ Het doel van de pilot is om burgers niet alleen consumenten van nieuws te laten zijn, maar hen ook een actieve rol te geven in het vormgeven ervan.

Burgers worden uitgedaagd een actievere rol in hun community te spelen door participatieve projecten over storytelling en nieuwsgaring, bijvoorbeeld in de vorm van een Newsroom (redactie) in de bibliotheek en een ‘wijkkrant’. Hierdoor wordt

ook nog het verspreiden van desinformatie tegengegaan en krijgt de burger een groter vertrouwen in diens eigen ‘democratische’ rol (civic confidence). De toegang tot én het vertrouwen in betrouwbare lokale informatie wordt vergroot en er wordt een stem gegeven aan de gemeenschap.⁸

3. Uitdagingen

Tempo en cultuur

Natuurlijk zijn er in het aangaan van samenwerkingen naast mogelijkheden ook uitdagingen. Allereerst is een wederzijdse intentie nodig. Uit de gesprekken blijkt dat bibliotheken en mediapartners vaak wel *willen* samenwerken, maar dat het er in de praktijk niet altijd van komt. Een succesvolle samenwerking kan dus niet van toeval afhangen. Bibliotheken en mediapartners hebben een heel verschillend tempo (gericht op de actualiteit enerzijds, of op de lange lijnen anderzijds) en een hele verschillende cultuur (meer en minder 'ambtelijk'). Als niet structureel samen wordt opgetrokken, wordt the *window of opportunity* waarop beide partners goed kunnen aanhaken, vaak gemist.

Een oplossing is dan om een intentie tot samenwerking vast te leggen en te vertalen in werkafspraken. Idealiter gebeurt dat op directieniveau. Eén geïnterviewde bibliotheek ging verder en maakte gebruik van timing: gelijktijdig aan de lokale omroep schreven zij een meerjarenbeleidsplan, en hebben ze daarin de intentie tot samenwerken vastgelegd. Het vastleggen van zo'n intentie vraagt om een proactieve houding: een organisch ontstane samenwerking tussen programmamaker en journalist kan worden uitgebouwd, met name door gezamenlijk een groter doel onder woorden te brengen.

Doe tip: Leg samen vast waarom je wil samenwerken, wanneer de samenwerking een structureler karakter krijgt. Bedenk samen rond welke thema's je elkaar opzoekt gedurende het jaar. Houd daarbij oog voor de onafhankelijke positie van de journalistiek.

“Naar aanleiding van de verkiezingen zijn we bezig met het opstellen van een vierjarenplan over programmering rondom democratie en burgerschap. Dat doen we met allerlei partners zoals de gemeenten, ProDemos en welzijnsorganisaties en inwoners van ons werkgebied. De driehoek met omroep en gemeente kan dan belangrijk zijn, zeker rondom verkiezingen. Samen bevragen we de burger. We ontwikkelen onze programmering in afstemming met de doelgroepen en de griffies van onze gemeenten om dubbelingen te voorkomen.”

– **Femke Frantzen, Bibliotheek Waterland.**

Complementaire vaardigheden: elkaar aanvullen

Een andere uitdaging is de mate van professionaliteit bij zowel bibliotheek als omroep. Vanuit de huidige Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) heeft de bibliotheek onder meer de taak om ontmoeting en debat te stimuleren, de basis van de in de inleiding genoemde burgerschapstaak. Maar niet iedere programmamaker heeft de vaardigheden om als gespreks- of debatleider op te treden. Tegelijkertijd is die vaardigheid er ook niet altijd bij een lokale mediapartner: vaak zijn de werkzaamheden bij een lokale omroep afhankelijk van een grote groep vrijwilligers, die niet altijd in staat zijn om op een volwaardig journalistiek niveau te opereren. Een kans voor de komende jaren is de eerdergenoemde streekomroepvorming. Deze biedt aanleiding voor de streekomroepen om professioneler en met meer journalistieke slagkracht te werk te gaan. Uit gesprekken met de omroepen blijkt dat het veelal de wens is om met die extra slagkracht, meer met lokale partners als de bibliotheek samen te werken.

Ken je partner

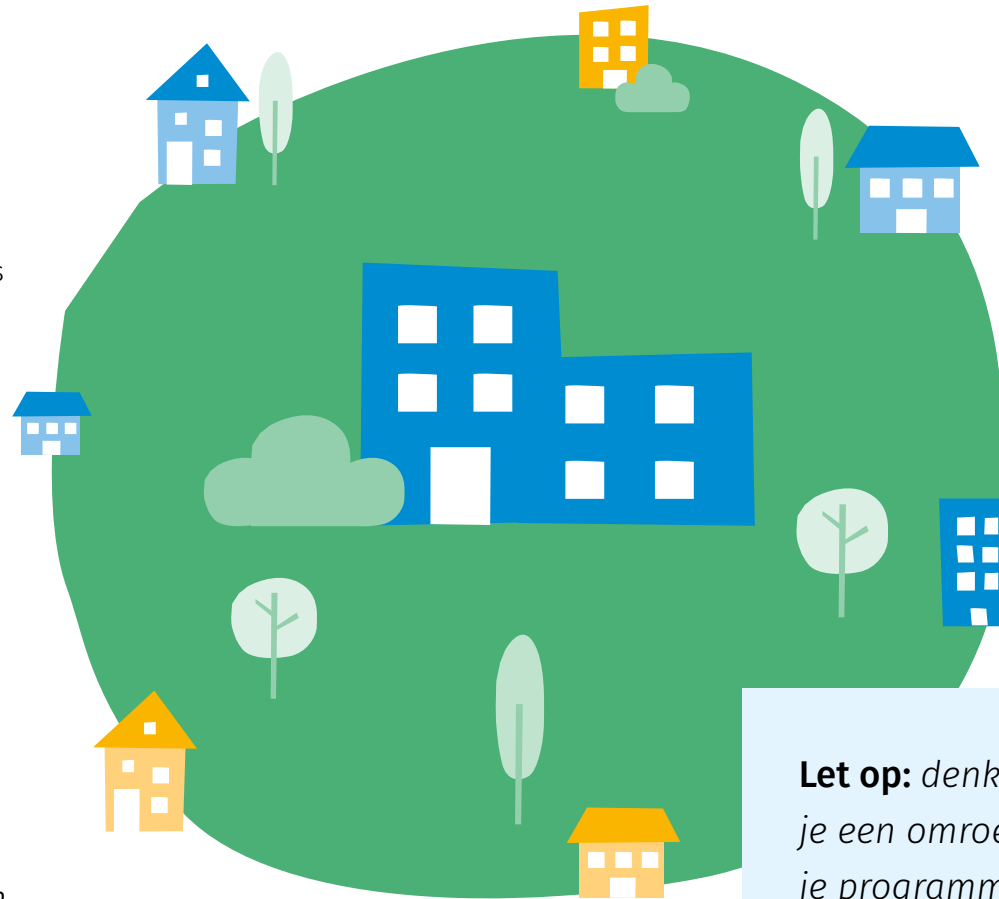
Een laatste uitdaging is dat bibliotheken en omroepen niet altijd goed zicht op elkaars publiek en bereik hebben: wie kijken, luisteren of lezen mee, en welke doelgroepen worden er beoogd?

“Om de week kwam ik langs in een programma. Dan hield ik een boekenpraatje. Dat was leuk, maar het programma was gericht op oudere mensen. Als je de muziek hoorde wist je al: dit is de doelgroep. Wie luistert daarnaar? Vraag je je dan ook af. Dertigers of veertigers willen we graag bereiken, maar die luisteren misschien niet naar die lokale omroep.”

– **Bibliotheekmedewerker (anoniem)**

Daardoor is het voor zowel bibliotheek als mediapartner niet altijd duidelijk wat een samenwerking oplevert. Programmamakers schuiven in dit scenario aan bij lokale radio- of online formats (wat belangrijk is voor de warme band), zonder echter precies te weten welke nieuwe groepen ze daarmee bereiken. Ook dan helpt het om het gesprek aan te gaan, om meer kennis te hebben van elkaars bereik en te kijken op welke manieren meerwaarde kan worden gehaald uit de overeenkomsten en verschillen.

“Mediaorganisaties brengen de expertise, maar hebben niet altijd de capaciteit om alle doelgroepen te bereiken. De bibliotheek staat juist midden in de wijk en dicht bij bewoners. Juist die combinatie maakt de samenwerking waardevol en stelt ons in staat meer mensen te bereiken en te versterken.”

Let op: denk bewust na wanneer je een omroep actief uitnodigt bij je programma. Soms wordt hun aanwezigheid als te nadrukkelijk ervaren. Wanneer er precare thema's worden besproken, wil je een veilige omgeving bieden om in discussie te kunnen gaan. Bespreek met een journalist hoe je hun rol invult.

Let op: denk bewust na wanneer je een omroep actief uitnodigt bij je programma. Soms wordt hun aanwezigheid als te nadrukkelijk ervaren. Wanneer er precare thema's worden besproken, wil je een veilige omgeving bieden om in discussie te kunnen gaan. Bespreek met een journalist hoe je hun rol invult.

**Een voorbeeld uit de praktijk:
Orange the world bij ZB,
Bibliotheek van Zeeland**

Pascal Elegeert en zijn team bij de ZB Bibliotheek van Zeeland, werken heel veel samen met de Omroep Zeeland. Ze hebben collega's met een journalistiek opleiding, dus er zijn goede

contacten en korte lijntjes. De inhoudelijke knowhow hebben ze sowieso zelf in huis.

“Wat vaak gebeurt is dat zij programmering van ons zien, dan komt de vraag: kunnen wij daar ook iets mee.”

– Zoë Pakataridis (team ZB)

Wat de bibliotheek in dit geval zoekt in de samenwerking met de omroep is de kans om de impact van een programma te vergroten. Als ze iets live willen streamen kost dat veel geld, het maakt het nog meer de moeite waard als een programma dan ook via de lokale omroep uitgezonden wordt. De bibliotheek is al twee jaar actief met Orange the World

(tegen geweld tegen vrouwen en meisjes). Twee actieve serviceclubs op Walcheren kwamen met dit initiatief bij de bibliotheek. In 2026 richt de samenwerking zich op een gezamenlijk livestream als kick off van de campagne. De regionale omroep wil vervolgens gedurende zes weken rond dit thema ook eigen programma's maken. De omroep moet wel op een andere manier dan de bibliotheek zijn rol bepalen in samenwerking met de landelijke organisatie van Orange the World. Zij moeten in die samenwerking hun eigen onafhankelijkheid stevig afbakenen.

4. Voorlopige conclusie: wat levert het op? En wat staat ons te doen?

“Wij kijken vaak heel inhoudelijk en verzanden daarin. Zij kijken ook gewoon naar wat leuk is om te zien.”

– **Anonieme**
bibliotheekprofessional

Lokale mediapartners werken samen met heel veel verschillende partijen. Het is echter wel duidelijk geworden dat de bibliotheek van al die partijen naast de gemeente de belangrijkste is. De ‘neutraliteit’⁹ van de bieb (in de samenwerking staat de journalistieke onafhankelijkheid meestal niet op het spel) en de grote overeenstemming in doelen maken de bibliotheek voor de lokale omroep, radio en lokale krant een ideale samenwerkingspartner. Beide partijen hebben een verschillende relatie met hun publiek. Bij lokale media staat het publiek meer op afstand, in bibliotheken

dichterbij. Lokale media zitten dicht op wat er nu speelt in de haarvaten van de gemeenschap. De bibliotheek heeft meer expertise op het sociale vlak en kan gemeenschappen stimuleren en/of faciliteren om rond deze actuele inhoud in beweging te komen.

Uiteindelijk vinden de bibliotheek en lokale omroep elkaar het meeste in hun burgerschapstaak. Die burgerschapstaak op hoofdlijnen kan een mooie leidraad zijn:

- Hulp bij mening vorming en onderbouwen: meedoen aan discussie en besluitvorming, inzicht in democratische processen;
- Omgaan met conflicten: onder andere conflicten herkennen en benoemen;
- Maatschappelijk verantwoordelijk handelen: verantwoordelijkheid nemen, rekening houden met anderen en de samenleving en betrokken zijn bij maatschappelijke vraagstukken;
- Kritisch denken aanmoedigen: informatie beoordelen, argumenten afwegen, reflecteren op eigen en andermans standpunten.

Het zit in het bloed van zowel de bibliotheek als de journalistiek, om burgerschapscompetenties te verstevigen die de democratie en sociale cohesie ondersteunen, zoals de competenties hierboven genoemd. Voor zowel bibliotheken als mediapartners is er nog veel onbenut potentieel, dus nog veel winst te behalen.

“Zolang we hetzelfde maatschappelijke doel delen, kunnen de bibliotheek en mediapartners hun krachten bundelen en bewoners helpen hun stem te laten horen en zich verder te ontwikkelen.”

– **Anonieme**
bibliotheekprofessional

⁹ Over het begrip ‘neutraliteit’ is de afgelopen jaren discussie ontstaan in het bibliotheekveld. Als bibliotheek neem je namelijk altijd positie in – geen keuze maken is ook een keuze maken. Wij gebruiken, net als in de journalistieke context, liever het woord ‘onafhankelijk’.

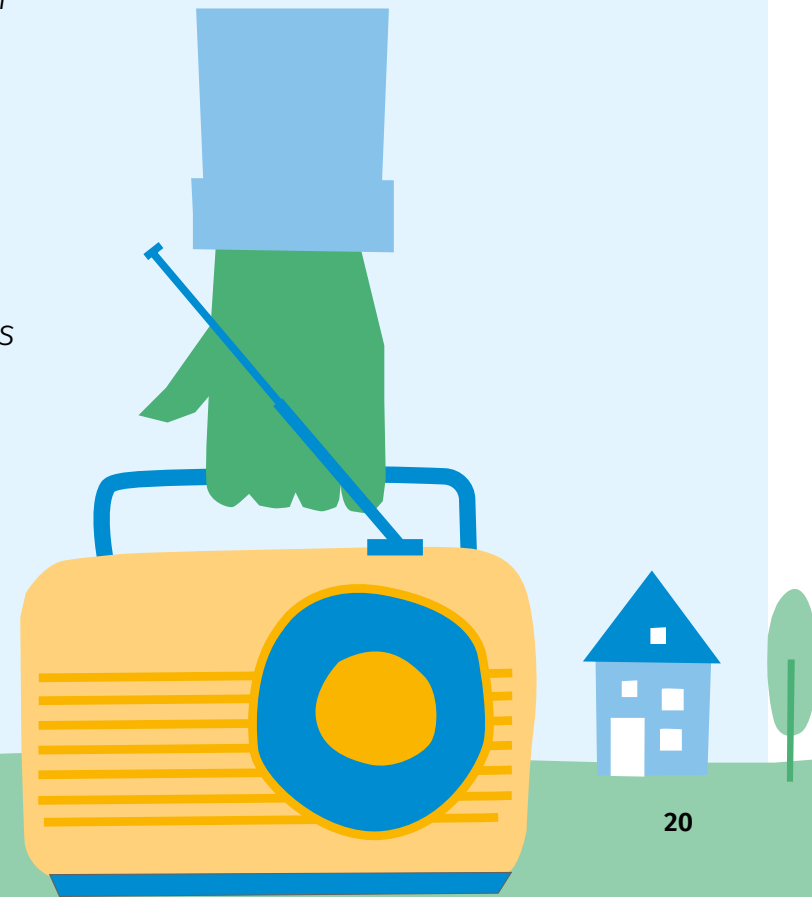
Voorbeeld uit de praktijk:

Verkiezingsavonden Bibliotheek Twente & streekomroep 1Twente Bibliotheek Twente en **streekomroep 1Twente** werkten het afgelopen jaar intensief en inhoudelijk samen in de aanloop naar de Tweede Kamer verkiezingen. Op initiatief van de eindredacteur van de omroep werd op tijd gestart met het maken van gezamenlijke plannen. Het gezamenlijke doel was het lokale geluid op te halen en hoorbaar te maken.

De omroep organiseerde een enquête waarin inwoners werd gevraagd naar lokale thema's, die ze belangrijk

vonden. Ook in de bibliotheek werd hard gewerkt aan het ophalen van deze thema's. Uitkomsten kwamen terecht in programma's van de omroep en werden teruggekoppeld aan lokale politici. Daarnaast organiseerden ze samen een debataavond met inwoners en lokale politici in de bibliotheek en de bibliotheek organiseerde in de weken eromheen allerlei verkiezingsgerelateerde activiteiten (zoals de democratiefabriek en een lezing van Josse de Voogd, sociaal geograaf en onderzoeker die alles weet over het stemgedrag van Nederlanders).

Voor de bibliotheek en de omroep betekende de samenwerking dat ze nog beter en meer in contact kwamen met elkaar en de inwoners in hun werkgebied. 'We vullen elkaar dakpansgewijs aan' zegt projectleider bij de omroep Henk ten Harkel, 'de meerwaarde zit in de verschillende uitingsvormen'.

Colofon

Voor het analyseren van de onderzoeksresultaten is gebruikt gemaakt van AI-tool Claude. De keuze voor Claude is gebaseerd op de ethische zienswijze die in 2026 is geformuleerd door moederbedrijf Anthropic. Tegelijk bleek het op pragmatisch niveau de beste tool om ons te helpen de overeenkomstige onderwerpen en conclusies uit alle interviewverslagen te identificeren.

Met dank aan alle geïnterviewde bibliotheken:

- Bibliotheek Peel en Maas
- Bibliotheek Kampen
- Bibliotheek Schiedam
- Bibliotheek Den Haag
- Bibliotheek Twente
- Bibliotheek Midden-Brabant
- Bibliotheek Waterland
- Bibliotheek Eemland
- Bibliotheek Westerwolde
- Forum Groningen
- BiblioCenter Weert
- Bibliotheek AanZet
- Huis73
- ZB (Zeeuwse Bibliotheek)
- OBA

Dank aan alle geïnterviewde mediapartners:

- RTV Dordrecht
- Omroep Peel & Maas
- Omroep 1Twente
- WeertFM
- Omroep Tilburg
- Nieuwsplein33
- RTV Westerwolde
- Pointer (KRO-NCRV)
- Stichting Huis voor de Journalistiek
- Lectoraat Ontwerpen aan de Journalistiek, Fontys Hogeschool
- Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen (NLPO)

In het bijzonder dank aan:

Bart Nelissen Omroep P&M), Henk ten Harkel (Omroep1 Twente), Ingeborg Wind, Rianne van 't Hullenaar (bibliotheek Twente), Ingrid Smets (Bibliotheek Maas en Peel), Ricardo Maas, Pascal Elegeert en Zoe Pakataridis (ZB).

Auteurs: Mirjam Zweers, Lotte Kok, Thomas de Bruin.

Vormgeving: Rozanne Ottenhoff.

Redactie: Yvette Hazebroek.

Met medewerking van: Raimo Rood, Ilse Keune, Sigrid van der Ploeg.

